

ČEŠKO SLOVSTVO.

(Piše Stjepan Z—c.)

»Hlasy v poušti«, cyklus zněbek Jar. Vrchlického. Str. 26. Cena 20 kr. — V tej zbirki sonetov poje V. o stvarih, že večkrat opevanih — in morem reči — boljše opevanih. Zakaj? Evo!

Kadar govori pesnik svojemu narodu, kadar ga teši, krepi, poučuje, treba, da govori preprosto, jasno, gorško in ljubeznivo, treba, da govori iz srca, ki narod ljubi, iz duše, ki čuti ž njim zlo in dobro. Vsega tega pa ni v tej zbirki. V. peva nejasno, skrivnostno, prepleteno z mitologijo in biblijo (seveda na svoj način), poleg tega (na nesrečo baš tukaj) razkosano hladno-mrtvo. On pravi sicer na str. 19.:

jen k práci, k práci, k práci neprodleně!
Bud' z žuly celý život váš, ne z jilu!
A nepovolme! — Uměním a vědou
a práci rukou i výzpyty ducha (!)
at' mozek vzkypí (!) lóvou krev nám vzplane!
Snad žár přec vlijem . . . . .

Toda niti s temi besedami ni V. vliil v mene navdušenja, ostal sem hladen, tudi ko sem prečital celo zbirko, kakoršen sem bil preje. Spomnil sem se tudi nehoté, kako vse drugačen vtis so napravili name drugi pesniki, n. pr. Sv. Čech s svojimi rodoljubnimi pesmami.

Kako je često V. pevanje »frazovito in bombastično«, pričajo oni stih, kateri govoré o češkem jeziku (str. 23.):

Ty jak noc tmavá, jak den mnohobleská,
jak žula tvrdá, a jak chleba měkká,
ty drahá, svatá, žářná řeči česká;
Křte ohnivý a sladkých zvuků lázni,
ty ptáku, vilo, oři, věkověká
ty síngo . . .

Prečitavši to, majemo z glavo in vprašujemo: Pa zakaj? Kako, v čem se to vidi, je-li opravičena le jedna slika? To ni metafora (prenos)! — Ali se ne zdi to, kakor prazno nakupavanje besed, da se stih izpolni?

V. je sicer velik pesnik, vendar pa se pre-malo trudi, da podá narodu, kar bi mu bilo primerno. Dela, kakor bi se ne mogel ponižati do naroda; on je pesnik »inteligencije«, njega narod ne razume. Imamo od njega pač tudi nekaj dobrih stvarij, — a ni vselej prav to, kar se svetí! Zunanost knjižice je elegantna.

V Ottovi zalogi v Pragi je pričel izhajati prirodopisni časopis »Živa«. Isto ime je nosil časopis, katerega je bil utemeljil l. 1852. slavni češki fiziolog J. E. Purkyně, in ki je propadel pred 26 leti. Ta časopis je češkemu narodu prav potreben, bode velike pomembe in tudi koristen.

Uredništvo pripomnja, da bode ostro pazilo na razliko med prirodoznanskimi pojavi ali poskusi (eksperimenti) in med teorijami, ki se naslanjajo na razne modroslovne sestave in torej niso posledice znanosti in resnice.

Prva številka je zanimiva in bogata na vsebini. Izhajal bode časopis vsakega 15. dne v

mesecu v obsegu 32 str. Stane 5 gld. na leto. Želimo dober uspeh!

»Básníkův denník« je naslov novi zbirki mladega nadarjenega pesnika Jaroslava Kvapila. Izšel je v zalogi F. Šimáčka v Pragi in stane 30 kr. — Čital sem nekđaj (Despot »Malo zrnja«), da čuti pesnik, ko vrže svoje delo, predno je izda, z lastno roko v ogenj, posebno slast v srcu. Ako bi bil tudi Kvapil tako storil, izkazal bi bil veliko dobroto svojemu narodu. Tako grde blasfemije in prave neumnosti je malokdo čital. Grozna puščoba, tema, uprav gnuloba modernega pesimizma in materijalizma vlada v otrovanem pesnikovem srcu. On ne moli Boga (katerega imenuje »hrozný«), nima vere niti upanja, življenje imenuje »prokletó«, in zopet dalje »okove«, »jež zlobohové skuli . . .« — A zato pa se klanja in moli »mater prirodó« in pozijejo »ty jediná v niž věřit nepřestanu . . .« itd. Tako pesništvo neče dvigati, krepiti in tolažiti človeka, ampak tlačí ga, da bi ga čim najpreje utopilo v »blaženstvu« nenasitne Nirvane.

POLJSKO SLOVSTVO.

(Spisal dr. Fr. L.)

»Szkice z Indyj.« Nap. Ks. Marcin Czerminski T. J. W. Krakowie, czcionkami drukarni »Czasu« Fr. Kluczyckiego i spółki. 1891. Fol. Str. 192. C. gld. 2.50 — S posebno radostjo nanzanjamo to jako lepo delo bratov Poljakov na polju etnografije, ker nam priča o narodovi krepkosti, vnemi za obče-narodno znanje in za misije v tujih deželah. Izšla je knjiga v založbi »Missyj Katolickich«, in porabilo se je iz tega lista lahko mnogo tvarine in mnogo slik. Vendar je to delo enotno, samostojno in zato večje vrednosti, ker je knjigo spisal ud onega reda, ki v vzhodni Indiji tako krepko deluje.

Najprej govori pisatelj o Syamu, ki se čim dalje bolj odpira zapadni omiki, natančneje opisuje misije katoliške in posebej delovanje škofa de la Mothe. Kajpada je del o Indiji v ožjem pomenu najobširnejši. Potopisi, popisovanje redov, zgodovina, delovanje misijonarjev, zgodovina nekaterih indijskih razmer (na pr. kast), sedanji položaj — vse to je združeno in napisano v 22 poglavjih, v katerih se poučimo o tako zanimivi lepi Indiji — res lepi, a tudi grdi. Nikjer na svetu se menda dandanes tako ne družita lepota in bujnost prirode z žalostnim nravnim in družbenim stanjem naroda. Brahmanstvo zavira napredovanje in je krivo mnogih prežalostnih navad, šeg in sporočil, ki tlačijo kot mora pomilovanja vredni narod. — Enako obdeluje pisatelj tudi Nepal in Birmo. Razloživši geografsko lego, opisuje narode, njih šege in verstvo (buddhovstvo), naposled natančno in obširno katoliške misije v teh deželah. Zadnji oddelek govori o Mangalori (Mangalorze) in tamošnji misiji in katoliških napravah. Mangalore je v južni Kanari (na južno-vzhodni strani od Goe) in ima katoliško cerkev, misijonsko semenišče (jezuviško), tudi napravo za gobove (možke in ženske), — kar nam vse predočujejo tudi slike poleg popisovanja — in še druge naprave: tako je to mesto, ki nima sicer jako ve-

liko (12.000) prebivalcev, važno središče za razširjanje katoliške vere v Indiji. Knjigo krasi 72 lepih in velikih slik, katerih mnogo je narajenih naravnost po fotografiji, vsled česar nas najživejše poučujejo o indijskih rodovih, stavbah, nošah, segah in katoliških napravah.

Najtopleje priporočam prijateljem poljščine in katoliških misij to krasno knjigo: za um in za srce bodo dobili mnogo v njej, gledali bodo sliko katoliškega delovanja v daljnih vzhodnih deželah. (Dobiva se v Krakowu, wydawnictwo »Missyj Katolickich«, ulica Kopernika 26.)

Kdor čita rad poljski, priporočamo mu dve ceni povesti pisatelja Ks. Stanisława Kostke in sicer:

»**Kto winien?**« powieść. Strani 154. Cena 27 kr.

»**Ze zdrowego pnia**«, powieść z naszej biedy. Str. 226. Cena 33 kr. — Obe povesti nam podajata istinite slike iz življenja poljskega naroda. Dobé se: Wydawnictwo »Katolika« w Bytomie, (Szł. G. Beuthen. Ob. Schl.)

RUSKO SLOVSTVO.

(Spisal V. B—r.)

Zadnji dve leti ni poročal »Dom in Svet« redno o ruskem književnem delovanju; bodi mi zato dovoljeno, da omenim najvažnejše književne pojave v tem času.

Zagledala so beli svet: »**Stihotvorenija**« priljubljenega pesnika M. P. Rose n g e i m a v dveh zvezkih. To je že četrto izdanje od l. 1858., znak, da se te pesmi rade prebirajo med ruskim narodom. V tem izdanju je priobčenih tudi nekoliko do sedaj še nenatisnenih pesmij starega pesnika, med katerimi je najbolj zanimiva: »Rus - čeka«.

Dokaj zanimiv pojav v ruskem pesništvu so tudi: »**Stihotvorenija O. N. Čjumina**« (Mihajlova). Te pesmi se odlikujejo z živahnostjo in zdravimi mislimi in prav nič ne diše po navadnem pesimizmu mlajših pesnikov.

Ne manje znamenite so pesmi Aleksandra Poležajeva, katere je vnovič izdal P. Jefremov, dodavši življenjepis pokojnega pesnika. Poležajev je bil sin kmetiških starišev in je zaradi živahne narave zagazil v take nesreče, da se mu je povse pristudilo življenje. Da bi ložje pozabil svoje nezgode, udal se je vinu in žalostno umrl. Sam Bjelinski, znamenit ruski kritik, ni poznal njegovih razmer in ga zato ostro obsodil. Jefremov je izkušal do dobra predstaviti njegove razmere in opisati krivice, katere so ga napotile, da je umrl tako nesrečno. Poležajev je bil izreden talent in bi se vspel polagoma do visoke stopinje med ruskimi pesniki, da ga niso vrgle razmere zgodaj v hladni grob.

Prijatelji umrlega Vsevoloda M. Garšina so izdali krasno spominsko knjigo: »**Pamjati V. M. Garšina**«, okrasili jo s slikami in spisi najboljših ruskih pisateljev, med katerimi je osem življenjepisov, pisem, tudi nekoliko izvirnih novel (od Čehova, Ščedrina itd.).

Znani in nadarjeni pisatelj Maksim Bjelinski (Jasinski) je izdal zopet nekoliko povestij, med katerimi se posebno odlikujejo: »**Zenin in nevjesta**«, »**Božja iskra**« in roman »**Tragiki**«.

Slavni grof L. Tolstoj je napisal novo povest — če se more tako nazvati — »**Kreutzerovo sonato**«, v kateri opisuje razmere ruske familije in v katero vpleta svoje reformatorske misli o modernem zakonu. Najnovejše delo njegovo je zdaj komedija »**Plodi prosvješčeniija**«, katera je pa tudi pisana v duhu realističnem.

Vladimir Korolenko je izdal svoje »**Očerke i razkaze**«. Korolenko je pisatelj na glasu, zlog mu je lehak in neprisiljen, riše verno in istinito.

S. Leskov je napisal »**Gora**«, roman iz egiptovskega življenja.

D. N. Mamin (Sibirjak) je napisal v novejšem času zopet več lepih romanov, med katerimi se posebno odlikuje: »**Gornoe gnjezdo**«; opisuje se v njem življenje na Uralu, katero pisatelj dobro pozna, saj je sam ondi rojen.

Izdana so v novič zbrana dela A. S. Gribojedova.

Med kritičnimi deli moram omeniti delo Kotljarevskago: »**Očerki novejšej ruskoj literatury**«, v katerem kritikuje novejšo pesništvo: Minskega, Na dsona, Fruga, Fofanova in druge in v katerem nam hoče podati karakteristiko sedanje ruske poezije. Označuje jo on kot poezijo toge in melanholije, zato pa tudi novejšo pesništvo ne segajo v srce čitateljem, dasi se jih izda vsako leto lepo število, in dasi je dosti nadarjenih pesnikov. Poezija je prenehala biti — pravi — sredstvo za razširjanje omike in civilizacije, kakor je bila nekdanj za Puškina, Lermontova in Nekrasova. Vzroke tej izpremembi nahaja on v samem življenju in pa v tem, ker ni pravih kritikov, kateri bi mlade pesnike učili in privedli na pravo stezo.

Vsakdo, ki se zanima za rusko knjigo, mora veselo pozdraviti delo A. Skabičeskago, katero je izšlo v Petrogradu v dveh zvezkih. V prvem zvezku opisujejo se Gogolj, Granovski, Hercen, v drugem pa Turgenjev, Ostrovski, Tolstoj, Gončarev in mnogi drugi.

Za zgodovino ruskega gledišča je zanimivo delo Opočinina: »**Ruskii teatr, ego načalo i razvitie**«. V njem je opisan natančno začetek ruskega gledišča, počenski od misterijskih in šolskih dram pa do konca l. 1819. Dasi ni sprejela kritika nič kaj laskavo tega dela, vendar je znamenito zaradi marljivo zbranih historijskih doneskov za proučevanje zgodovine ruskega gledišča.

Znamenit prinesek za literarno zgodovino rusko je našel Vl. Kolosov, namreč rokopis neznanega še do sedaj dela Hrvata Jurija Križanića, zagrebškega kanonika, kateri je živel v Rusiji v XVII. stoletju in umrl v Sibiriji v prognanstvu. Delo slove: »**Obiasenie vidovno o pisme Slovenskom**«. Kolosov misli, da je to prvo Križanićevo delo, pisano v Sibiriji.